

Afrikanske krybdyr i terrarium

2. Tornhaleagamer, *Uromastyx*

Jan Grathwohl

Hvidovrevej 52B 1. tv., 2610 Rødovre. E-post: phelsuma@email.dk

I dette andet afsnit af min serie om Afrikas krybdyr som terrariedyr har jeg valgt at fokusere på slægten *Uromastyx*, som på dansk kaldes tornhaleagamer. Det skyldes, at slægten er blevet stadig mere populær i terrariumskredse, samt at flere af de afrikanske arter stadig ofte ses i handlen. Jeg vil her prøve at belyse nogle punkter, der forhåbentligt kan hjælpe til, at nuværende og kommende ejere af disse herlige dyr får den største glæde af dem og forhåbentlig bliver i stand til at opdrætte dem.

De afrikanske arter af *Uromastyx* er kun blevet omtalt et par gange i foreningens tidsskrift (Brendel 1979, Rasmussen 1996). Navnlig artiklen fra 1996 er værd at hæfte sig ved, da den omhandler Danmarks første officielle opdragt af en *Uromastyx*-art og formentlig var med til at gøre, at navnlig *Uromastyx acanthinura* i årene efter er blevet opdrættet regelmæssigt i danske terrarier.

Uromastyx

Slægten *Uromastyx* er udbredt fra Marokko i vest til Indien i

øst og er i dette område fordelt på 13-15 arter. Alle disse arter er kendtegnede ved at være hovedsagelig planterædende, dagaktive, ørkenlevende øglér, der oftest lever i områder med meget lidt vand, høje varmegräder og kraftigt lys.

Alle arterne i slægten er på CITES liste II, hvilket gør, at det er meget vigtigt at koncentrere sig om at opdrætte arterne, så man ikke er afhængig af vildfangne dyr.

Tornhaleagamerne hører til familien Agamidae, hvilken de fleste nok kender fra arter som vandagam (*Physignathus* spp.), almindelig agam (*Agama agama*), kraveagam (*Chlamydosaurus kingii*) og ikke mindst skægagamen (*Pogona vitticeps*). I denne familie udgør tornhalerne sammen med den asiatiske slægt *Leiolepis* (sommerfugleagam) underfamilien Leiolepidinae (Frost & Etheridge 1989).

Dyrene kendes på deres oftest ret plump udseende hoved, den brede krop og kraftigt tornede hale. Alle arterne er udstyret med korte kraftige lemmer, som de benytter, når

de graver deres ofte meget lange gange. Størrelsen på arterne ligger normalt mellem 30 og 50 cm, men enkelte arter bliver ikke meget større end ca. 20 cm, medens kæmpen af dem alle, *U. aegyptia*, i enkelte populationer skulle kunne blive helt op til over én meter lang (Wilms 1995a).

En forudsætning for *Uromastyx* i naturen er en fast undergrund, som de har mulighed for at grave i (dvs. ikke alt for løst sand). Denne form for levesteder finder de oftest i klippe-/stenorken, medens de cederet sandørken er en barriere for deres udbredelse. De graver som nævnt nogle lange gange, hvori de tilbringer natten og den varmeste del af dagen om sommeren. Disse gange bruger de også, når de skal skjule sig for fjender. De vil i sådanne tilfælde blokere udgangen med deres tornede hale, som er et effektivt værn mod de fleste prædatorer (Wilms 1995a).

I naturen bliver dyrene utsat for ret ekstreme temperatursvingninger. Disse går fra ned til ca. 0°C om natten op til et

Fig. 1: Et smukt grønt eksemplar af *Uromastyx acanthinura*. Foto: Jan Grathwohl.

gen. Derudover skifter dyrene farve fra en mørk farve tidligt på dagen til en stadig lysere farve senere på dagen, hvilket gør, at dyrene bedre kan styre varmen (Wilms 1995a).

I arternes naturlige biotop regner det meget sjældent, og dyrene har derfor også udviklet sig således, at de kan optage stort set al den væde, de skal have, fra deres føde. Det kommer kun meget lidt væde ud med ekskrementerne. Jeg havde i starten en vandskål hos mine dyr, men da jeg aldrig så dem drikke, og de blot svinede vandet til ved at smide grus i skålen, valgte jeg det meste af tiden ikke at have vand hos dem. Dette gav absolut ingen problemer.

Jeg vil i det følgende kort beskrive de afrikanske artsgrupper og komme ind på hold og opdraget af nogle enkelte af arterne.

***Uromastyx acanthinura*-gruppen**

Denne gruppe findes i de fleste tørre egne af Nordafrika og omfatter arterne *U. acanthinura* og *U. maliensis*.

I 1962 publicerede Robert Mertens en revision af gruppen (Mertens 1962); han accepterede kun *U. acanthinura* som art, men opdelte den i 6 underarter (*acanthinurus*, *dispar*, *flavifasciatus*, *geyri*, *nigerrimus* og *werneri*). Af disse synonymiseres *nigerrimus* normalt med nominatformen, medens status for *werneri* er omstridt.

U. a. flavifasciatus regnes af nogle som værende en selv-

maksimum på 53° C om sommeren, med en daglig temperatursvingning på op til 35° C. Ved så høje temperaturer kan soleksponerede flader få en temperatur på mere end 80° C. Generelt har de et ret stort varme-

behov, hvilket f.eks. illustreres ved, at *U. acanthinura* har en optimal legemstemperatur på 39-41° C. Dyrene har derfor en meget veludviklet varmeudnyttelse, hvor de skiftevis ligger i solen og opholder sig i skyg-

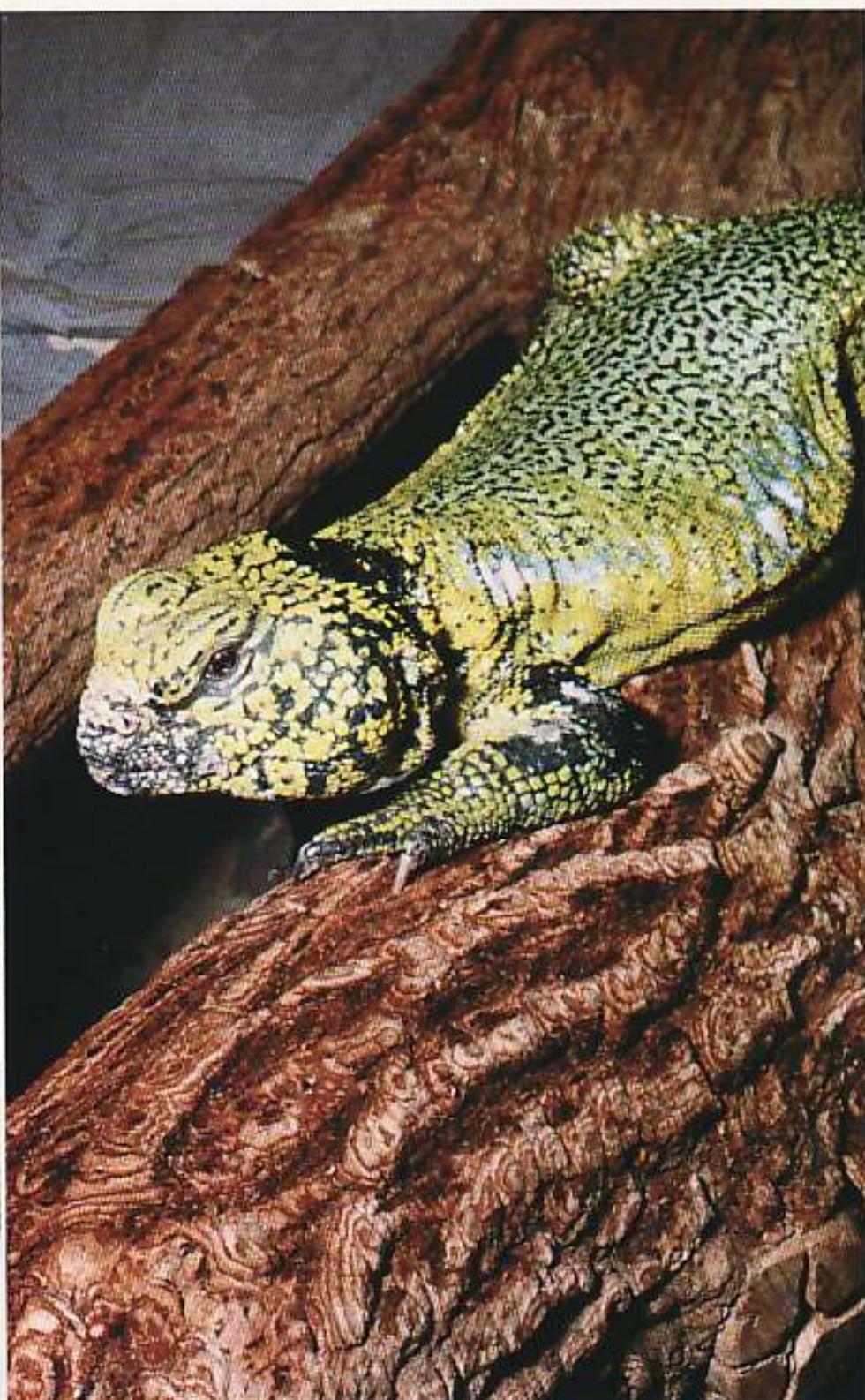

Fig. 2: Den nordafrikanske tornhaleagam, *Uromastyx acanthinura*, er meget variabel og kan som her være farvestrålende rød-orange. Men mange dyr har mere dystre grålige farver. Foto: Henrik Bringsoe.

stændig art, *Uromastyx flavifasciatus* med to underarter, *U. f. flavifasciatus* og *U. f. obscura* (Mateo et al. 1998), medens andre regner den for værende blot en variant af nominatformen *Uromastyx acanthinura* (Wilms 1995a). En revision af hele gruppen er ved at blive publiceret af Thomas Wilms og Wolfgang Böhme. Det bliver spændende at se, hvad den fører frem til med hensyn til denne problematik.

Det skal lige siges, at *Uroma-*

styr rent grammatisk regnes for at være et hunkonsord i dag, hvilket gør, at bl.a. acanthinu-

*rus nu hedder acanthinura. Tidligere blev *Uromastyx* regnet for at være hankøn.*

Fig. 3: En han af *Uromastyx maliensis*, der her udviser omfattende sorte tegninger. Denne art blev først beskrevet i 1996 fra Mali og det vestlige Algeriet. Foto: Sérgé Bogaerts.

Arterne i denne gruppe bliver normalt maksimalt 45 cm lange i totallængde og kan have nogle meget flotte farver, bestående af brune nuancer som grundfarve, med røde, grønne eller gullige mønstre, der næsten kan dække det meste af kroppen og give dem et næsten selvlysende skær. Men mange dyr kan have mere dystre grålige farver. Se fig. 1 og 2.

Uromastyx acanthinura

Jeg anskaffede mig i vinteren 1999 en trio af arten *Uromastyx acanthinura acanthinura*. Dydrene blev overvintret hos en kendt sammen med hans dyr, da jeg ikke havde mit terrarium klar endnu.

Jeg brugte derfor en stor del af vinteren på at bygge deres kommende hjem. Terrariet til dem blev på 200 × 100 × 100 cm, bygget i kraftige spænplader. I den ene halvdel af bunden lagde jeg et 150 watt varmekabel. Jeg fyldte ca. 10 cm groft robbedalegrus i bunden, så der var noget at grave i for dyrene. Derudover indrettede jeg terrariet med ca. 3 m² ölandsfliser, stablet oven på hinanden, så der blev skabt en masse skjulsteder for dyrene. Jeg havde også nogle store stykker korkbark liggende, som de kunne gemme sig under.

Hele herligheden blev belyst af to lysstofrør, et fotokopirør (Philips TL 40W/05), som jeg blev anbefalet af Per Jørgensen efter hans målinger (Jørgensen 2000) og et normalt dagslysror (Philips TLD 36W/840), begge 120 cm lange. Jeg havde derudover en 150 watt reflektorpære og en 75 watt spot i terrariet. Alt dette korte ca. 12 timer om dagen.

Dydrene blev vækket af dvalen i slutningen af januar, og

her begyndte det så at gå galt. Temperaturen havde desværre sneget sig ned på 10°C nogle enkelte nätter, og dette havde gjort, at vi ud af mine 3 dyr og hans ca. 10 dyr, mistede 2 hunner og 2 hunner, der ikke kunne klare overvintringen. Vi besluttede derfor, at jeg fik den resterende han og de otte hunner hjem til mit ventende terrarium. En fejl af dimensioner! Det anbefales generelt at dvale dyrene ved mellem 12 og 18°C (Ortner 1989), hvilket i nødstilfælde kan gøres blot ved at sænke temperaturen i det rum, de står i, til omkring 18°C om dagen (Krabbe-Paulduro & Paulduro 1988).

De var dårligt kommet ind i buret, for hannen begyndte at parre navnlig to af hunnerne. Vinterdvalen havde rigtigt sat skub i hans hormoner.

Jeg fodrede dyrene med navnlig hovedsalat, men også andre salatarter og mælkebøtter fik de i perioder. Derudover fik de en blanding af mungobønner, røde og brune linser. Disse elskede de at gå og nippe op fra bundlaget, når jeg havde støet lidt rundt derinde. Det var sjovt at se, hvordan de noje udvælger det, de bedst kan lide. Dvs. først mungobønnerne, derefter de røde linser og til sidst de brune. Derudover gav jeg dem af og til kæmpeorm (Zophobas) og vandregræshopper. Hos mig ville alle dyrene spise græshopper, men kun hannen gad spise melormene, så som man kan se af foderet, er der en ret stor personlighed i, hvad de gider og ikke gider.

I starten så det ud til at gå udemærket, indtil hunnerne begyndte at kæmpe indbyrdes. I løbet af foråret blev gruppen stadig mindre, og helt galt gik

det, da den ene hun blev gravid. Jeg endte derfor med i starten af maj at have tre hunner og én han tilbage. De dyr, jeg havde tilbage, bestod af en lysende gulgrøn han, en meget rød hun, en brunligrod stor hun og en lille brun hun, som tydeligt var stoppet i sin vækst efter sine første leveår, formentligt grundet stress.

Det kan for øvrigt tydeligt ses, når en tornhaleagam er opidset, idet den ofte står med siden vendt til modstanderen, flader kroppen ud, så den bliver meget bred og hvæser højt. Samtidigt hæver den kroppen lidt i den ene side, så dens krop står som en bue foran modstanderen. Derudover bider de for et godt ord hinanden i flankerne og i halen.

I slutningen af maj var der Symposium i Malmö, og dette havde jeg besluttet at tage over til, da Thomas Wilms her ville komme og fortælle om tornhaleagamer i naturen og terrariet. Efter at jeg havde hørt dette foredrag, stod altting i klarere lys for mig angående de pludselige dødsfald i min gruppe, da Thomas anbefaede, at man kun holdt ét par eller maksimum tre dyr sammen, hvis terrariet ikke var større end 150 × 100 × 100 cm.

Jeg kan forestille mig, at den smule ekstra plads, jeg har haft, har gjort, at de to andre hunner kunne komme ud af syne for den største og derfor har klaret sig. Ud fra disse bitre erfaringer vil jeg på det kraftigste fra ráde, at man holder flere hunner sammen, da det kun fører til stresssituationer. Derudover vil det normalt kun være den højst rangerende hun, der bliver gravid og lægger æg.

Som et lille plaster på såret lagde hunnen, medens jeg var

ude at rejse i starten af maj, 13 æg, som hun gravede ned i sandet under en af fliserne. Da jeg kom hjem senere på dagen, så hun ud til lige at være blevet færdig med sit gravearbejde (hun havde totalt ommøbleret hele terrariet), men viste stadig kraftige gravebevægelser (hvilket hun for øvrigt blev ved med hele dagen efter). Jeg fik gravet de 13 æg op meget hurtigt, da de var begravet et sted, hvor der var knastørt og med en temperatur på lidt over 30° C. Da jeg på det tidspunkt ikke selv havde nogen rugemaskine, var godt råd dyre. Jeg ringede derfor til Per Jørgensen, som før har udrugget æg af flere forskellige øglearter, og spurgte om hjælp. Snart efter havde jeg pakket mine 13 æg ned i en kasse med let fugtet sand og var på vej til Per.

Hos Per blev æggene overflyttet til rugemaskinen, hvor de, efter jeg havde læst Nikolajs artikel (Rasmussen 1996), blev placeret i let fugtig vermiculite og ved en temperatur på 29-30° C. Her lå de i ca. 100 dage og begyndte at klække i starten/mitten af august. Både æglægningstidspunktet og klækketids punktet svarer næsten præcist til de af Nikolaj skitserede (Rasmussen 1996). Ud af de 13 æg kom seks fuldkabte unger samt én unge, der døde under klækningen, og én, der døde fuldt udviklet i ægget. Dette er ret godt, når man tænker på deres omtumlede tilværelse. Ungerne er mellem 68 og 80 mm lange ved fødslen (Wilms 1995b), og de seks unger, vi fik, er i skrivende stund (maj 2001) ca. 12-15 cm lange og trives fint.

Uromastyx maliensis

Den sidste art i denne gruppe, jeg her vil komme ind på, er

Uromastyx maliensis. Denne art blev beskrevet i 1996 (Joger & Lambert 1996) og kommer, som navnet siger, fra Mali. Derudover findes den også i det vestlige Algeriet. Den adskiller sig fra *U. acanthinura* ved bl.a. at have en bredere og kortere hale end *U. acanthinura geyri*, der lever i samme område. Derudover har den flere skælrækker mellem øje og overlæbeskæl, end *acanthinura* normalt har. Se fig. 3.

U. maliensis lever i tropisk halvørken til steppe med en kort årlig regntid. Det lidt mere tropiske klima gør, at de ikke bliver utsat for så store temperatursvingninger som *acanthinura* og derfor formentligt ikke behover lige så lav en dvaletemperatur som disse.

Da arten kun har været kendt i forholdsvis få år, er der naturligvis ikke skrevet særligt meget om den i fangenskab, men jeg har dog fundet lidt information om den. Heri står der, at den stort set kan holdes som den ovenfor nævnte art; den skulle dog være mindre vegetarianer og tage en del insekter i fangenskab. Arten skulle også være mindre aggressiv over for artsfæller, men stadig vil det ikke være tilrådeligt at holde mere end én han i et terrarium, og gravide hunnerne er stadig meget aggressive (Joger & Gray 1997).

Den er blevet opdrættet i USA efter, at gravide indførte hunner har lagt æg. De klækede på noget kortere tid end æg af *acanthinura*, dvs. efter en rugetid på 72-78 dage (Joger & Gray 1997).

***Uromastyx aegyptia*-gruppen**

Denne gruppe er for nylig blevet revideret (Wilms & Böhme

2000a), hvilket har gjort, at gruppen nu består af de tre arter *Uromastyx aegyptia* (med underarterne *aegyptia* og *microlepis*), *U. leptieni* og *U. occidentalis*. Af disse findes kun *U. aegyptia* og *U. occidentalis* i Afrika, og jeg vil derfor ikke komme ind på den seneste beskrevne art *U. leptieni* fra Oman og Saudi Arabien.

Uromastyx occidentalis kommer vi hurtigt over, da der ikke er udgivet meget om denne art udover førstegangsbeskrivelsen (Mateo et al. 1998). I denne fremgår det, at arten kommer fra det vestlige Sahara og er temmelig stor (over 50 cm tallængde). Den har flest ligheder med *U. a. microlepis*, som den er adskilt fra af ca. 5000 km ørken; den er derfor blevet placeret i samme gruppe som denne.

***Uromastyx aegyptia* (Forskål 1775)**

Dette er den største tornhaleagam i verden. Af dens to underarter findes kun nominatformen i Afrika. Her forekommer den kun i det nordøstlige Ægypten og på Sinaihalvøen. Uden for Afrika findes den også i Israel og det nordvestlige Saudi Arabien. Underarten *microlepis* er derimod udbredt på det meste af den arabiske halvø.

Henrik Bringsøe observerede nominatformen i Israel i 1994 og fandt her et eksemplar på hele 74,3 cm, hvilket er noget nær maksimumstørrelsen for denne underart (Bringsoe 1998). Den anden underart skulle dog enkelte steder komme helt op på over én meter i længde (Wilms 1995a). Det er derfor rigtige kæmper, vi har med at gøre. De kræver derfor også noget mere plads:

Fig. 4: *Uromastyx aegyptia* er en meget stor tornhaleagam. Dette eksemplar sidder i åbningen af sin jordhule og er parat til at løbe derved ved mindste forstyrrelse. Det er fotograferet i Negev-ørkenen i Israel. Udover Mellemøsten findes arten i Afrika også i det nordøstlige Ægypten. Foto: Henrik Bringsoe.

Wilms (1995a) anbefaler til et par af denne art et terrarium på ca. 2 m², hvilket, jeg dog vil mene, er noget i underkanten, hvis de når over 50 cm i længde, da jeg synes, mit terrarium på 2 m² var meget passende til 3 dyr af den noget mindre art, jeg holdt.

Da dyrene ligesom de andre arter graver meget, men er noget større, vil de også kræve et noget dybere bundlag i terrariet, da de er kendt for at kunne grave gange i helt ned til 80 cm dybde. Arten er blevet opdrættet i fangenskab, og de ca. 11-12 cm store unger klækker efter

en udrugningstid på 82-92 dage (Wilms 1995a).

En interessant undersøgelse af underarten *microlepis* (Cunningham 2000) viste, at den tilbragte lidt over 80% af dagen med at være i sin hule (nok så væsentligt er, at undersøgelsen blev lavet i maj-juni, altså om sommeren). Derfor vil det formentlig være dyr, man ikke ser så meget til, hvis de bliver tilbuddt så naturlige betingelser som muligt. Denne undersøgelse viste også, at dyrene er meget vegetariske, da kun 1,2% af deres ekskrementer indeholdt rester af insekter. Disse

ting er nok værd at have i overvejelserne, hvis man ønsker at kaste sig ud i at holde denne art.

***Uromastyx ocellata*-gruppen**

Også *ocellata*-gruppen er for nylig blevet revideret (Wilms & Böhme 2000b). Dette har ført til, at flere af de tidligere underarter af arten *ocellata* nu er blevet selvstændige arter. Gruppen indeholder derfor nu arterne *Uromastyx benti*, *U. macfadyeni*, *U. ocellata* og *U. ornata* (underarterne *ornata* og *philbyi*). Af disse findes *U. mac-*

fadyeni, *U. ocellata* og *U. ornata* *ornata* i Afrika.

U. macfadyeni findes i det nordlige Somalia, *U. ocellata* finder man i Djibouti, Ægypten, Etiopien, Somalia og Sudan, og *U. ornata ornata* findes i Afrika kun på Sinaihalvøen.

Jeg vil ikke komme ind på det specifikke hold af hver art, men derimod komme med nogle betragtninger over gruppen som helhed. Dette skyldes, at der ikke er meget information tilgængelig om den enkelte form.

Arterne er generelt små til mellemstore tornhaleagamer med en længde fra ca. 22 til 34 cm, alt efter hvilken form det er. De er kendt for at være meget farvestrålende agamer, hvilket nok appellerer til de fleste tornhaleinteresserede.

Arterne lever på meget torre steder, hvor der ofte overhovedet ikke forekommer nedbor i løbet af året (Wilms 1995a). Dette gør, at dyrene næsten ingen væde skal bruge, da de er vant til disse torre omgivelser, og det er da også her, man ofte hører, at de fleste dødsfald opstår i fangenskab. Mange ejere af disse arter, giver af godhed dyrene mulighed for at komme til en drikkeskål hele tiden. Ved at placere en sådan i terrariet vil der blive skabt en relativt høj fordampning grundet den høje varme, og dette vil give en rimeligt høj luftfugtighed i terrariet, hvilket fører til hudsygdomme og i sidste ende døden for dyrene. Vil man give dem vand, bør man give dem en vandskål i nogle få timer og så sørge for, at der ikke spildes i terrariet.

Derudover er dyrene meget følsomme over for den belysning, de bliver utsat for, da det synes at være meget vigtigt ved

hold af disse arter, at de får masser af UV-lys. Ellers vil de kunne få nogle kedelige hudsygdomme og derudover ikke vise deres flotte farver.

Dydrene kan fodres med diverse grøntsager (uden for megen væde), kerner, linser og bonner. Et spændende foder, som jeg tror, jeg ville prøve, var græsfros, da de skulle være gode til disse dyr (Tufvesson pers. com.).

Disse arter skal have et terrarium på størrelse, som det er nævnt for *U. acanthinura*. Dog bør de have bedre klatremuligheder, da de synes at klatre mere i naturen end *acanthinura*. Derudover skal deres indgangshuller til deres huler være placeret over det øvrige bundniveau i terrariet (Müller 1997).

Det er nok de smukkeste tornhaleagamer, man finder i denne gruppe. Det er blot ærgerligt, at så stor en del ikke overlever i terrarierne, da de ofte holdes forkert og ikke bliver behandlet for indvoldsorm, når de kommer til landet. Jeg vil håbe, at der er nogen, der vil prøve at koncentrere sig lidt mere om disse arter, så vi kan sikre stabile ynglende bestande i vores terrarier.

Uromastyx princeps O'Shaughnessy 1880

Den sidste art, jeg vil komme ind på, hører mig bekendt ikke til nogen eksisterende artsgruppe. Jeg vil kun beskrive den kort for helhedens skyld, da der nok ikke vil være mange, der nogensinde kommer til at se et eksemplar af denne art i terrarium.

Uromastyx princeps er en lille art på op til 22 cm med en meget kort hale. Den findes kun i det nordlige Somalia. Dyrene

findes i stenørken og er meget territoriale. Hannene er gulrøde på oversiden med små sorte punkter og har en gullig til blågrå marmorering på bugen i bryst- og struberegionen, halen er gul eller rødligt farvet. Hunnerne er gråbrune på oversiden med et rødt skær, ligeledes med små sorte punkter. De er ensfarvet hvide på bugen. Arten lever af både vegetabilsk og animalsk føde.

Afslutning

Jeg håber, at denne artikel har bidraget til, at nogen har lært mere om disse spændende dyr, og at nogen måske ligefrem har fået lyst til at arbejde mere med dem, som jeg helt sikkert selv kommer til at skulle have igen, når pladsen byder sig for så store terrarier.

Jeg vil gerne slutte artiklen med at takke Per Jørgensen og Martin Tufvesson for hjælp og gode råd til hold og opdræt af dyrene og til Henrik Bringsoe for at have skaffet en del litteratur om emnet.

LITTERATUR

- Brendel, H. 1979. En Tornhaleguan lægger æg. Nord. Herp. Foren. 22(1): 30-34.
- Bringsoe, H. 1998. Observations on growth and longevity in *Uromastyx aegyptia* (Forsskål, 1775) in the Negev Desert, southern Israel (Reptilia: Sauria: Agamidae). Pp. 19-21. In: Fritz, U., F.J. Obst & B. Andreas (eds.). Contributions to a «Herpetologia arabica». Proceedings of the Meeting of the Staatliches Museum für Tierkunde Dresden, 21.-23.3.1997. Faun. Abh. Staatl. Mus. Tierk. Dresden 21 (Suppl.).
- Cunningham, P. 2000. Daily activity pattern and diet of a population of the Spiny-tailed Lizard, *Uro-*

Fig. 5: Levested for *Uromastyx aegyptia* i den stenede Negev-ørken i Israel. I baggrunden ses akacietræer, der er typiske for dens biotop. I den torre sommer kan den klatre op i dem og øde af bladene. Foto: Henrik Bringøe.

mastix aegyptius microlepis, during summer in the United Arab Emirates. Zool. Middle East 21: 37-46.

Frost, D. R. & R. Etheridge. 1989. A phylogenetic analysis and taxonomy of iguanian lizards (Reptilia: Squamata). Univ. Kansas Mus. Nat. Hist. Misc. Publ. 81: 1-65.

Joger, U. & R. Gray. 1997. Sexual-dimorphismus und Fortpflanzungsbiologie von *Uromastyx maliensis* Joger & Lambert, 1996. elaphe 5(2): 13-19.

- & M. R. K. Lambert. 1996. Analysis of the herpetofauna of the

Republic of Mali, I. Annotated inventory, with description of a new *Uromastyx* (Sauria: Agamidae). J. Afr. Zool. 110(1): 21-51.

Jørgensen, P. 2000. Måling af lyskilders UVA- og UVB-strålning. Nord. Herp. Foren. 43(2): 43-51.

Krabbe-Paulduro, U. & E. Paulduro, Jr. 1988. Pflege und Nachzucht der Afrikansichen Dornschwanzagame *Uromastyx acanthinurus* Bell, 1825 (Sauria: Agamidae). Salamandra 24(1): 27-40.

Mateo, J. A., P. Geniez, L. F. López-Jurado & J. Bons. 1998. Chorological analysis and morphologi-

cal variations of Saurians of the genus *Uromastyx* (Reptilia, Agamidae) in western Sahara. Description of two new taxa. Rev. Esp. Herp. 12: 97-109.

Mertens, R. 1962. Bemerkungen über *Uromastyx acanthinurus* als Rassenkreis (Rept. Saur.). Senck. Biol. 43(6): 425-432.

Müller, H. D. 1997. Habitat-Beschreibung der Dornschwanzagame *Uromastyx ocellata ornata* Heyden, 1827 an der Ostseite des südlichen Sinai, Ägypten. elaphe 5(2): 81-84.

Ortner, A. 1989. Pflegebedingungen und Nachzucht der Nord-

afrikanischen Dornschwanzagame (*Uromastyx acanthinurus* Bell, 1825). herpetofauna 11(59): 11-16.

Rasmussen, N. R. 1996. Hold og opdræt af tornhaleagam *Uromastyx acanthinura* i terrarium. Nord. Herp. Foren. 39(3): 62-66.

Wilms, T. 1995a. Dornschwanzagamen. Lebensweise, Pflege und Zucht. Herpeton-Verlag, Offenbach, 130 pp.

- 1995b. *Uromastyx acanthinura* Bell 1825. Sauria, Suppl., 17(3): 333-340.

- & W. Böhme. 2000a. A new *Uromastyx* species from southeastern Arabia, with comments on the taxonomy of *Uromastyx aegyptia* (Forskål, 1775) (Squa-

mata: Sauria: Agamidae). Herpetozoa 13(3/4): 133-148.

& - 2000b. Zur Taxonomie und Verbreitung der Arten der *Uromastyx-ocellata*-Gruppe (Sauria: Agamidae). Zool. Middle East 21: 55-76.

doing well and have grown to about 12-15 cm in half a year.

It is strongly recommended to only keep one pair in one terrarium. Especially multiple females must be avoided.

Various aspects of problems with keeping the members of the *U. ocellata* species group are also discussed. Especially too high humidity and too low quantity of UV radiation have a negative influence on successful keeping of these species.

Summary. The African species of spiny-tailed lizards, *Uromastyx*, are described. The author's own experience with *U. acanthinura* is described. The author lost 5 adult females due to stress from a pregnant female. The pregnant female laid 13 eggs in early May, which were incubated at approx. 30° C. Six of the eggs hatched in the beginning of August. These six juveniles are

Fig. 6: En hun af den lille tornhaleagam *Uromastyx ocellata* fra det nordøstlige Afrika. Foto: Serge Bogaerts.